

„Kt mindig ész szerint tett, oh, király, az is,
Eszét veszíti gyötrő fájdalmak között.¹”

Sophokles.

HÍRES ÖNGYILKOSOK

ÍRTA:

KÉTHELY SÁNDOR dr.

kir. törvényszéki joggyakornok.

(Miskolcon, 1926. évi november hó 25-én
tartott szabadegyetemi vetített képes elő-
adás összevont szövege.)

MISKOLC, 1927

Klein, Ludvig és Szelényi könyvnyomda Rt

CSAK EGY-KÉT SZÓT ...

Ez a füzetke 1926. évi november hó 25-én Miskolcon, a szabadegyetemen tartott népies előadásom összevont szövegét tartalmazza. Ebben a formájában a Reggeli Hírlap 1927. évi június 19., 26., július 3., 10. és 21-i számaiban látott először napvilágot. A híres öngyilkosok itt bemutatott sorozata korántsem teljes, de ez gondolom természetes, mert a szövegnek a sok fáradtsággal összegyűjtött képekhez kellett alkalmazkodnia. Az előadás gyöngéit ugyanis a szabadegyetemen a magamkészítette 101 darab diapositiv bemutatása feledtette.

Miskolc, 1927. július 2i-én.

Az öngyilkosság problémája olyan idős, mint az ember.

A napilapok riasztó közleményei újból felkeltették iránta az emberek figyelmét, de ez csak látszat, mert a gondolkodók jogászok, költők, szociológusok már nagyon rég állandóan foglalkoznak vele. A halál problémája mindig érdekelte az embereket.

Sokan tették már fel a kérdést:

*„Melyiké vagyok? gyermekének vájj
melyik nevez?*

*Mindkettő mostohája én, állok kétkedőn
Multam itt suhog szédülő homlokom
körül,*

*Égő csillagában robog a jövő felém,
Seiet — vagy halál... nem tudom,
melyiké vagyok.”*

(Kovács Mária.)

Homeros az Odysseiában foglalkozik az öngyilkosság kérdésével.

Goethe nemcsak a Wertherben, hanem az Egmontban is a legnagyobb megértést tanúsította az öngyilkosokkal szemben. A Dichtung und Wahrheit 13, kötetében írja: „az öngyilkosság olyan eseménye

az életnek, amely – akármennyit beszéltek is róla – *minden ember részvétét felkelti és minden időben foglalkoztatja az emberi elméket.*”

Schiller a Don Carlosban és a Stuart Máriában foglalkozik problémánkkal. –

Lessing is feldolgozta és pedig a Miss Sarah Sampsonban. *Shakesveare* se volt közömbös az öngyilkossággal szemben.” „– „Sőt korának azon kérései közé tartozik, akik az öngyilkosság *mellett szállottak síkra.* Az öngyilkosságot „halálbakevélykedésnek” nevezi.. Nagyon kevés műve van, amelyben az öngyilkosság elő nem fordul. Egy helyütt azt mondja: „Hagyjatok! Hadd cselekedjünk úgy, ahogy a rómaiak cselekedtek, bátran és nemesen, hogy büszke legyen a halál, ha minket megkaphat!” Más helyütt: „Szükségünkben nem maradt más barátunk, mint a bátorság és a halál!”

Brutusának a következőket adna szájába: „Az ellenség az örvény szélére hajtott bennünket. Sokkal szebb dolog beleugrani, mint utolsó csapását bevárni!”

Témánk tehát minden időben vita tárgyát képezte, de hogy az emberi gondolkodás mindennapos témájává lehetett, – főképp annak a körülménynek tudható be, hogy *az öngyilkosságok száma folyton növekszik.* A háború szenvedései az Öngyilkosságok számát természetesen nem apasztották.

Önként adódik a kérdés, hogy *hogyan lehetne ezt a fájdalmas, még a bűnözésnél is szomorúbb társadalmi jelenséget kiküszöbölni.*

Sehogy...

Eliminálni, miként a bűnözést, – ezt sem lehet, *de lecsökkenteni az öngyilkosságok számát,* – a statisztikát javítani – talán igen.

Az öngyilkosságok motívumai nagyon tarka képet mutatnak,

A suicidium minden néprétegtől, – minden társadalmi osztálytól, minden időben megkövetelte áldozatait. Nyissa meg a híres öngyilkosok sorát a sötét kéteégheees – Júdás. Be kell itt számolnom Paulsen nézetéről, amely szerint Júdás öngyilkossága enyhíti a róla alkotott ítéletet. Az, hogy kétségbeesett afő-

lőtt, amit tett, arra mutat, hogy nem volt egészen közönséges lélek. *Ha az lett volna, – írja, – másképp járt volna el.* A pénzt elmulatta volna, vagy uzsoráskodott volna vele és kipróbált használhatóságával további érdemeket is szerzett volna. Ehelyett saját maga ítélkezett maga fölött, mert a földi igazságszolgáltatás nyújtotta vezeklés megtagadtatott tőle. Ha nem is helyes módja, de mégis egy módja volt a Júdás öngyilkossága a vezeklésnek.

Rómában a császárok idejében, nemesen gondolkodó lelkek számára az öngyilkosság volt az egyetlen eszköz, hogy beiosü let ükét megóvhassák és a nyakúikba szakadt gyalázattól megmeneküljenek. – Talán ez volt az oka annak, hogy *Seneca* is szónok lett az öngyilkosságnak, sőt maga is öngyilkos lett. Egyik levelében azt írja, hogy „Tudod, *nem kell mindig ragaszkodni az élethez*, mert nem az élet a legfőbb jó, hanem a becsületes élet. Ne gondoljátok, hogy csak nagy emberek rendelkeznek azzal az erővel, mely az emberi lekötöttségtől való szabaduláshoz szükséges. Egy fogoly, akit örök vettek körül, midőn az arénába vitték, lehajtotta a fejét, mintha elálmosodott volna, a feje így a kerék küllői közé került s eltört a nyakcsigolyája. Az a nagy ember, aki nemcsak, hogy kiszabja magára a halált, hanem ki is találja a halál nemét. A vízi játékoknál, a második napon egy barbár – a saját torkába dőfte bele a lándzsát, amellyel ellenfelét kellett volna legyőznie. – „Miért ne szabaduljak meg azonnal minden szégyentől és kínzástól. Fegyverem van és várjam a halált”? Jogtalan dolog rablásból élni, de szép dolog magunknak halált rabolni.”

Cató öngyilkosságáról a következőket írja *Seneca*: „Nem tudom, hogy látott-e Jupiter szebbet a földön, mint a szilárdan álló Cato, aki ha összeomlik is a világ körülötte, mégse horgasztja le a fejét. Catonak van egy kiútja. Kardja, amelyet a polgárháborúban is mocsoktalanul őrzött meg, végre igazán nemes szolgálatot fog tenni. A szabadságot fogja Catonak nyújtani, amelyet hazájának nem tudott megszerezni. – Rajta lelkem! sza-

badítsad meg magad minden földi dologtól, hajtsd végre a régóta kigondolt művet. Világosan látom, hogy az istenek nagy nagy örömmel néztek, amint ez az ember *késő éjjel még Platon Phaedonját olvasgatta a lélek halhatatlanságáról s azután kardját beledöfte nemmes keblébe.*”

Seneca maga is öngyilkos lett. (Kr. u. 465.) *Néró* tanítója, majd tanácsosa volt, Mivel a császár összeesküvéssel gyanúsította és halálra ítélte, öngyilkos lett, felvágta az ereit.

Pompeia Paulina, a halálra ítélt Seneca neje nem akarta férjének halálát túlélni s szintén felvágta az ereit. *Néró* azonban tudomást szerzett a dologról és megmentette.

Titus Livius értesít *Lucretia* esetéről. A rómaiak a két *Tarquinius*nak, *Lucius*nak és *Sextus*nak vezetése alatt háborút viseltek valamelyik szomszéd nép ellen. A táborban szó esett az asszonyok hűségéről is és mindenki a maga feleségét dicsőítette. *Collatinus* úgy gondolta, hogy a legszebb bizonyítékot a tettek nyújtják s hogyha hűségről van szó, a jutalom az ő *Lucretiáját* illeti. *Tarquinius Sextus* elhatározta, hogy próbára teszi *Lueretia* hűségét, de elvakította *Lueretia* tisztasága és szépsége. Berontott az ágyasházába és azzal fenyegette meg, hogy ha nem lesz az övé, megöli őt is – a rabszolgáját is és mint házasságtörőt, hírbe hozza. *Tarquinius* nem sokáig örült diadalának, mert utólérte *Collatinus* bosszúja. *Lueretia* pedig, akinek csak a teste volt meggyalázva, de a lelke tiszta volt, mint a ma hullott hó – *elővonta a ruhájában rejtett tört – és agyonszúrta magát.*

Legalább 90 százalékban a szerelem az oka az öngyilkosságnak.

Midőn *Antonius* visszatért *Alexandriába* és szerencsecsillaga elhomályosult, elfordult tőle a hűtelen és becstelen aszszony, *Kleopátra*, hogy a felkelő nap, *Octavianus* felé ragyogjon. Elhatározta, hogy bevonja démoni befolyásának bűvkörébe. Elhíresztelte magáról, hogy meghalt s bezárta magát kincseivel és szolgálóival egy nagy és erős sírboldba. Szörnyű volt *Antonius* fájdalma, midőn meg-

tudta Kleopátra halálát. Képtelen volt szerelmeséről hűtlenséget vagy csalfaságot feltételezni, azt hitte, hogy öngyilkos lett s elhatározta, hogy *követi őt a halálba*. Kardjával, melytől oly sokan féltek, keresztülszúrta a mellét. Még élt, midőn Kleopátra hírnöke megjelent előtte s felfedte előtte a valóságot. A triumvir odavitette magát szerelmeséhez, hogy még egyszer láthassa. Lassan, hogy elvérezzen, huzattá fel őt kötélén Kleopátra a sírbolthoz, ahol Antonius karjait kitérve, összeesett. *A bosszú nem késett sokáig*. Megjelent a győző, Octavianus s egykori ellenfelének emlékét könnyeivel szentelte meg. Majd hidegen lépett Kleopátra elé s arcát mosolyra kényszerítette: vigasztalódjál, királyné! *Kleopátra ekkor már tudta, hogy Octavianus diadalmenetben, fogolyként akarja Rómába hurcolni s megmérgezte magát*. Az elterjedt mondák szerint kígyóharapástól halt meg a 46 éves szépasszony és pedig úgy, hogy a kígyót keblére tette. Végrendeletében meghagyta, hogy temessék Antonius mellé. A győztes Octavianus királyi pompával temettette el kelet királynőjét, ahogy kívánta, Antonius mellé. Érdekes esetekért nem kell pusztán a szép antik világhoz fordulnunk.

A nagy háború első éveiben nagy fel-tűnést keltett a Galimberti-művészpár öngyilkossága. *Galimberti Sándor* és neje, *Dénes Valéria* művészeltek voltak: festményeik a kiállításokon szép sikerrel szerepeltek állandóan. Parisban éltek, de a háború kitörésekor sok szenvedés és kalandos utazás között hazajöttek. A férj katonának jelentkezett és nemsokára tizedes lett. *Fiatal feleségét a sok szenvedés megölte, meghalt. Ekkor férje, aki nejét imádta, agyonlőtte magát*.

A csalódott szerelem áldozata Wilhelm Lehbruck. A szobrászművész a gázcsapot nyitotta ki. Bár lélektanilag érdekes volna öngyilkosságának okait kutatni, minthogy esetleg még élő személyekkel kellene foglalkoznom, ebbe nem mélyedhetem bele.

Sokat beszéltek arról a véres szerelmi drámáról a háború második évében, a melynek hősei *Koburg Lipót* és *Lotti*

Rybicka, egy bécsi udvari tanácsos fel-
tűnően szép leánya. Lotti Rybicka évekig
volt a daliás huszárcapitány barátnője, a
lakásán vitriolt öntött a herceg arcába,
többször rálőtt, majd szívéen lőtte magát.
A bájos Szlava-völgynek is meg- van a
maga büntetőjogi nevezetessége. Ahol

„Csönd ébred az virágosréten
Hajnalsugár csókolja a fákat
Zúgó patak csacsán szökik mormol
Május éjtől ellopott nótákat”

ahol a malom zúgásába belezokog a vad-
galamb bugása – a bájos Szinva-völgyben
– szemben a háromi malommal emleke-
dik egy meredlek szikla. A tetején fake-
reszt van. Ehhez a sziklához fűződik a
molnár leány és a molnár legény, gyö-
nyörű helyhez kötött mondája, melynek
írott nyomára – Balázs Győző versén
kívül nem akadtam még.

Egyszerű kis história, de mégis nagyon
becses, ment itt termett hazai földön. A
Szinya-völgy rejti magába ezt az illatos
mondayirágjot. A molnár legény szerette
a gazda lányát, de a molnárné ellenezte
a fiatalok boldogságát. Egy este azután
*felsírt a bánat a malomban és szállt-
szállt fel a tetőre s két szív indult örök
esküvőre.*

Nemcsak a szerelmes párok, hanem a
hadvezérek közül is szedi áldozatait a
suieidiuni.

Hannibal a római pun háborúk leg-
ismertebb figurája Zámánál *Scipiotol* 202-
ben döntő vereséget szenvedett s ő maga
ajánlotta honfitársainak a bókét. Később
a rómaiak üldözése elől elmenekült Kar-
thágóból. Antiochushoz, Szíria királyához
ment, akit a rómaiak ellen háborúra iz-
gatott. Antiochtus legyőzetése után By-
thiniába ment. ahol, hogy a rómaiak ke-
zébe ne kerüljön, *megmérgezte magát.*

Kevesen tudják, hogy *Napoleon is
ez a csupa akaratember is megkísérelte
az öngyilkosságot* bár maga is erősen
elítélte.

Indítatva a gárdában előforduló ön-
gyilkossági esetek által, a következő dek-
rétumot adta ki:

– *Greslin* gránátos szerelmi bánatában
önkezeléssel vetett véget életének. Ez már a
második eset a gárdában!

Az első konzul ezért elrendeli, hogy adják a gárdának napi parancsba, hogy a katonának a fájdalmat és a szenvedés leverő hatását le kell tudni győzni, s hogy *a lelki kínokat állhatatossággal elviselni ép oly bátorság kell, mint az ágyútűz elviseléséhez.* Ellenállás nélkül megadni magát a fájdalomnak, megölni magát, hogy a fájdalomtól megszabaduljon, – ugyanaz, mint elhagyni a csatateret, mielőtt a győzelem vagy leveretés bekövetkezett volna. Még élesebben kritizálja az öngyilkosságot a következőkben: *„Az öngyilkosság a legnagyobb bűn.* Micsoda vitéz az, aki a sors váltója előtt megremeg? Az igazi hősiesség abban áll, hogy felül emelkedhessünk az élet nyomorúságain.”

Ezért a legtragikusabb öngyilkossági esetek egyike az akaratkirályé.

Mielőtt *Constant* memoárjai alapján ismertetném az esetet, rá kell mutatnom, hogy mily közel volt már egyszer Napoleon az öngyilkossághoz. Ő mesélte el a következőket Montholon tábornoknak Szent Ilona szigetén. *„Annak idején abban a borzalmas állapotban voltam, mely minden lelki képességet megbénít és az életet elviselhetetlen teherré teszi.* – Az anyám ép az előbb ecsetelte előttem borzalmáé helyzetét. A háború elől való menekülésben, melyben a korzikaiak különböző pártjai egymással szemben állottak, Marseilleben megpihent. *Semmije nem volt, csak hősiessége,* mellyel leányainak becsületét a nyomorúság és korrupció minden lajtaijával szemben megvédelmezte. *Akkor nem volt egyebem, mint egy 100 sous assignátám.* Elmentem hazulról és éreztem, hogy ellenállhatatlanul űz az öngyilkossági ösztön. *Csak pár pillanat még s én kétségtelenül beleugrom a vízbe.* A véletlen azonban összehozott engem egy tábori egyenruhás férfivel, aki viharként zúdult a nyakamba és felkiáltott: *„Mit! Te vagy az Napoleon!”* Mily öröm, hogy viszontláthatlak! *Damasis* volt, öreg tüzer bajtársam. Annak idején emigrált s most tért vissza Franciaországiba, hogy az anyját meglátogassa. *„De mi van veled! – monda, – hiszen alig hallgatsz rám? – Hát nem örülsz, hogy viszontláthatsz?”*

Hiszen úgy mézel M. mint egy örült, aki öngyilkos akar lenni!” Ez a kijelentés felébresztett kábultságomból s mindent elbeszéltem neki, ami a szívemet nyomta. „Csak az a baj? – mondta nevetve. Kinyitotta kabátját 6 egy duzzadt pénztárcát nyomott a kezembe e szavakkal: *Nesze 300.000 aranyfrank, vedd el és segíts vele anyádon. Még ma sem tudom megfejtetni, hogyan, de görcsös mozdulattal nyúltam a pénzért s mint egy örült rohantam el onnan, hogy odaadjam anyámnak.*”

Már egyedül azért a felségesen emberi és megdagadó életrajzért, melyet Szt. Ilona-szigetén diktált, hálásnak kell lennünk a sors iránt, hogy nem sikerült öngyilkossági kísérlete 1814-ben... *Constant* a következőkről értesít: 1814 április 11-én a császárt ágyához kísértem úgy hiszem valamivel korábban, mint egyébként. Ha jól emlékezem még nem volt fél 11 midőn lefeküdt. Úgy látszott, hogy valamivel jobban érzi magát, mint nappal és körülbelül úgy, mint ahogy a megelőző estéken láttam. Én a császár szobája fölött levő szobában aludtaim, amellyel egy titkos lépcső kötött össze. Már elég mélyen aludtam, midőn éjfélkor felköltött engem *Pelard* úr, aki azt mondta, hogy a császár kíván engemet látni. Midőn ránéztem *ijedt kifejezést láttam az arcában*, mely engem megdöbbsentett. Kiugrottam az ágyból és a lépcsőn lementem. *Pelard* úr újságolta, hogy a császár felkavart valamit egy pohárban és azt megitta. Beléptem a császár szobájába, aki olyan félelmekben feküdt, hogy el sem képzelhetjük. Midőn az ágyhoz léptem a kandalló előtt egy bőrből és fekete tafotából készült *zsákocskának a darabjait láttam a földön.* – Ugyanaz a zacskó volt ez, melyet a spanyol hadjárat előtt *állandóan a nyakában hordott* s melyet nekem egyik hadjárattól a másikig terjedő időben *gondosan meg kellett őriznem.* Óh bárcsak tudtam volna mit tartalmaz. Ebben a végzetes pillanatban végre megtudtam az igazat. A császár fejénél állottam. Konstant! – mondta egy szer gyengébb, *egyszer erősebb hangon. Meghalok! – nem bírom el a fájdalma-*

hat, melyekben szenvedek és különösen a megaláztatásokat nem. A zászlóimat meghurcolták a sárban”.. Szegény Konstantom! – *fájni fog önnek, ha én már nem leszek!* Marmont mérte rám az utolsó csapást! Én szerettem: őt! A. császár arcán, amennyire könnyeim engedték rángatózásokat vettem észre. Ezek a *krízis szimptomái voltak*, melyek engem rettenetesen megijesztettek. Könnyű lefolyással hányás következett be, mire így szólt a császár: „Konstantem, hívja be *Coulain court-ot és Ywant!*” Minden *fáradozásom hiába volt, hogy ellenszert adják be a császárnak, akárhogy kértem.* Ekkor léptek a szobába *Coulaincourt és Ywan.* – „Coulaincourt! – mondotta a császár, *önnek ajánlom a feleségemet és a fiamat.* Szolgálja őket úgy, ahogy engem. *Én nem fogok sokáig élni.* Újra hányás állott be és ekkor megkíséreltem *Vicenza* hercegével közölni, hogy a császár megmérgezte magát. *Ywan* úr odalépett az ágyhoz és a császár odaszólt neki: „*Gondolja, hogy elég erős volt az adag?*” Mi hárman, a *Vicenzi* herceg, *Ywan* és én minden lehető megtettünk most s olyan szerencsések voltunk, hogy rá tudtuk venni, hogy igyék: egy teát. Röviddel azután nyugodtabbnak látszott, elszenderült. Az urak eltávoztak és én egyediül maradtam a szobában, hogy a császár ébredését várjam. Miután pár órát aludt *felébredt és körülbelül ismét megszokott állapotában volt,* bár meglátszottak még arcán a szenvedés nyomai s midőn én őt felkelni segítettem, *egy szóval se említette,* még távoliról sem azt, ami ezen a borzalmas éjszakán történ

A hires öngyilkosok sorában talán a következő esetet is a bajtokozó szerjelem rovására kell írunk. Bájos barna aszszonyka volt Soharlotte von *Stieglitz.* A férje Heinrich *Stieglitz* jelentéktelen gimnáziumi tanár, akinek volt egy tehetsége, hogy könnyen gyártotta az egymással rímelő ritmikus sorokat, azaz igen ügyes versifikátor volt, de minden költői tehetség nélkül való. A rímekben! végződő ritmikus sorok írását a biedermeier-korban még sokkal inkább költészetnek tartották, mint mai nap és *Stieglitz*ről is megállá-

pítozták jóakarói azt, hogy költő, akinek meg van a formakészsége, csak a gondolatai hiányzanak még hozzá. Akkortájt ugyanis *a mai divatos élményszót a költői gondolatba hivatkozás helyettesítette*. Erinek a Stieglitznek volt egy viruló szép, nagyravágyó felesége, aki urát híres költővé szerette volna varázsolni. Mivel pedig látta, hogy a jó mód és a megelégedett élet nem fakasztja lantján azokat a hang okát, melyek halhatatlanná kellene, hogy tegyék, azt eszelte ki, hogy *áldozatot hoz az uráért. Eltökélte, hogy öngyilkossá lesz*, hogy a halála okozta fájdalom megihlesse a férjét. *Szándékát végre is hajtotta és agyonszúrta magát*. Egy kortársát *Mundtot* idézzük: „Éppen utolsó sóhajtott, midőn a háziasszony *Madame Fröhlich* a küszöbre lépett. Csodálatos volt nemes, erkölcsös és erőteljes rendben előttünk fekvő képe, mely *az elszántságnak olyan nyugalmit és biztos békéjét mutatta*, hogy a sieb, mely halálát okozta még az előhívott orvos előtt is *jó ideig rejtve maradt*. Testének egész fekvésén semmi nyoma nem volt a halálküzdelemnek. Utolsó sorai, melyeket hátrahagyott férjéhez szóltak:

„Nagyobb szerencsétlenség aligha, érhetett volna, én szerelmem! De annál szerencsésebb vagy az igazi szerencsétlenségben. A szerencsétlenség érzetében gyakran *csudálatos áldás rejlik, mely biztosan osztályrészed lesz!* Mindketten szenvedtünk, te tudod, hogy miként szenvedtem magamban, ne tégy magadnak szemrehányásokat: te nagyon szerettél! *Sokai jobban fog menni dolgod!* Sokkal jobban – miért? csak érzem, de megmagyarázni nem tudóin. Egykor találkozni fogunk szabadabban és kötetlenebben. Te azonban még itt ki fogod élni magad és *neked még derekasan sürgölődnöd kell a földön*. Köszönts azokat, akiket szerltem és akik szerettek

örökkön örökké

Charlotted.

Ne mutakozz gyöngének, légy nyugodt – nagy és erős!

Azok a szavak, melyekre a legtöbb könny hullott, ezek voltak: „sürgölődnöd

kell a földön” Ez a szerencsétlen hóbortos asszony nem érte el a célját, mert *Stieglitz azontúl sem írt jobb verseket*. De halála szerfelett nagy ambíciót keltett Németországban. Olyan okos emberék, mint Wilhelm *Humboldt sem áttallották dicsőíteni*. A férj pedig megfestette felesége arcképét és állandóan magánál hordta, hogy társaságokban előhúzhassa és a levert, tönkretett kedélyt játszassa, akitől ezekután már épenséggel *nem lehetett művészi erő kifejtést várni*.

A kulturhistórikus hozzáteszi még, hogy az asszonyka öngyilkosságának alighanem egészen más okai voltak, mint amibe el burkolta a dolgot. De akármit derített is ki felőle a kutatás, a közvélemény úgy állította be az esetet, mint ahogy ő kívánta és ezért ünnepelte őt. – Különbösen is nehéz volna eldönteni, hogy miben van: több romantika: ilyen szerepet hazudozva, vágy pedig szívből eljatszani.

Hirschfeld értesít *Moddonald* tábornok esetéről, aki Ceyloni szigetén közkatonából emelkedett igen magas állásba. 1903. március 15-én Colombóból telegrammot kaptak az újságok a nagytanács március 14-én tartott üléséről. Az egyik tanácsstag meginterpellálta a kormányzót *Macdonald* tábornok kínos ügyéről, mire a kormányzó a következő felvilágosítást adta:

„Mindnyájan tudjuk, hogy milyen súlyos vádak emeltettek *Hecktor Macdonald* ellen, bár a bűncselekmények, amelyekkel vádolva van, nagyon súlyosak, mégis Ceylon szigetén nem büntethetők és e földön bírói, vizsgálat tárgyát nem képezhetik. Midőn e vádak nyilvánosságra jutottak, az én tanácsomra Angliába távozott, hogy barátaival és előjáróival tanácskozzék. – Majd elhatározta, hogy Ceylonba visszatért hogy az ellene emelt vádakat megcáfolja s felhatalmaztak, honi/ haditörvényszéket hívjak össze ebben az ügyben, mely ítéletet fog mondani. Minden hangot, minden loyális alattvaló reméli, hogy a jövődő pör, lelkiismeretes vizsgálat után, olyan katonának a felmentésével fog végződni, aki királyá-

*nak és hazájének szolgálatában oly
nagyszerű magaviseletet tanúsított,
mint Macdonald tábornok.*”

Ugyanaznap délben Párisban, a *Regina-s zárdában holtan találták meg Macdonald tábornokot*. Mellette volt a *New York Herald* egyik száma mely a telegrammot és a tábornok arcképét hozta. – Angliai útja nem járt eredménnyel és a pörtől valló félelmében *agyonlőtte magát*,

A starnbergi tó II. Lajos magyar király öngyilkosságáról beszél...

II. Lajos férfiszépség volt. nagyapja egy pompeji falfestmény Adonisához hasonlította. Impozáns alakja volt. Életének utolsó éveiben elhízásra hajlott. – Járását az unoka nagyapjától örökölte. Híresek voltak nagy sötét szemei, melyek oly álmodozva és ábrándozva néztek s amelyről az ismert elmeorvos, Morel azt mondotta volna, *bogy vannak ijesztően szép szemek, melyekben az elkövetkezendő örökség tüze lángot*. Már 1867-iben nagy bizalmatlanságról értesít környezete és a királynak heves főfájásairól és dühkitöréseiről. Magányosságra való hajlama ismert. Kastélyainak különös pompáját csak ő élvezte. Éjszakai vakmerő kocsi- és szánkóútfajain, sokszor emlegetett színházi előadásain nem tűrt maga mellett kísérőket. Felöltözött Tannhäuserre támaszkodva zárándoknak. Kopírozta Tristan lovaginak az alakját. Aranyozott sajkáján müncheni rezidenciájának fantasztikusan komponált téli kertjében levő miniatűr tavon *Lohengrin szerepében tetszelgett magának*. *Ottani dolgozó* szobájának berendezése, amelyet fémből és elefántcsontból faragtak és festett hattyúiktól hemzsegett, mind a wagneri műzsa Lajosra gyakorolt hatásának kinövéseire mutatnak. Súlyos izgalmi állapotok jöttek elő, melyek alatt *a király táncolt, ugrált és szökdécselt*. Katatóniás jelenségeket is megfigyeliték nála, mint például órákon keresztül egy helyben való álldogálást. Folyton erősödő állmatlansága ellen a király féktelen nagy klorál hidrát adagokat vett be. A lelke kiragadta őt a jelenből *XIV. Lajossal azonosította magát*. A napkirály marsalljaival, művészeivel

és építészeivel értekezett és láthatatlan vendégei, akiknek találni kellett – órák hosszat elbeszélgetett. II. Lajos pazarlása végül legenyhébb megítélés szerint semmi sem *mutatott már beszámítási képességre*. Tettlegességekkel párosult dühkitörései környezetével szemben, mániája embereket a Bastille-ra ítélni, mindennemű kötelességeinek elhanyagolása következtében betegen nyilvánították. Az 1886. évi június 13-án történt katasztrófa, melynél Lajos és orvosa von Gudden a starnbergi tó hullámaiban megfulladtak, zárja be a királytragédiát II. Lajos öngyilkossága egy üldözési téveszmétől megfélemlített paranoiás-nak volt a tette.

Június 13-án a király magára vette kedves öltözetét, a Lonengrin-kosztümöt és elhagyta tündéri pompával díszített kaetélyát: *Schlossberget*, amely még most is látható a Starnberg keleti partján Leon közelében. A Wagner-opera Lohengrin belépőjét énekelte és lement a part-ra. Nyugodtnak, szelídek látszott és Gudden megállt egy percre, hogy cigaretta gyújtson. Amint megfordul, *rémülten veszi észre, hogy a király belesétál a vízbe. Utána ugrik, de a hatalmas erejű örült lenyomja őt a víz alá, míg meg nem fullad. Aztán tovább sétál a tó közepe felé s az örület ijesztő tompa hangján éneklő Wagner felséges motívumait mindaddig, amíg ezüst szárnyú sisakja fölött összecsapnak a habok.*

Így halt meg a tündériesség fejedelmi örültje, akinek exotikus életéről legendák élnek a Bajor Alpok pásztorainak ajkán.

A „Berliner Tageblatt” írta 1906. december 11-én:

„A hímnemű menyasszony. Egy Paris-ba, a francia nyelv tanulása végett kiküldött breelau tanító megismerkedett egy előkelő fellépésű fiatal hölgygel – Alma de Paradedával, a Rio de Janeiró-i konzul leányával. Az ismerkedés után megtörtént az eljegyzés is. Miután a tanító Breslauba visszajött, menyasszonya október 28-án utána jött és előkelő szállodában bérelt lakást. A tanító jóbarátai kétségeiket támasztottak benne a meny-

asszony nőneműsége iránt s ennek következtében az eljegyzés felbomlott. A vőlegény gyanújáról jelentést tett a rendőrségen. Másnap az állítólagos mágnásnő hogy az orvosi vizsgálatot elkerülje – megmérgezte magát. A hulla férfinemű ember volt, a melle, csípői és karjai kölcsönzött dolgok voltak. A holttestben egy berlini külvárosi orvos mostohafiát ismerték fel

1900. december 1-én, vagy nov. 30-án halt meg *Oskar Wilde*, a költő; a „Readingo fegyház balladájá”-nak szerzője. Egyik életírója, *Halfdan Langoard* írja, hogy nyomorúságos, piszkos, zugutcában álló szálloda nyomorúságos; piszkos szobájában halt meg. Daganat támadt agyában és ez meg nehéz anyagi helyzete annyira elkésértették, hogy öngyilkos lett.

Másik életírója *Sidney Carton* szerint egy vacsora volt halálának okozója már, – vagy még nem volt az osztrigának szezonja, de ő megkívánta és evett. *Formalisam megmérgezte magát.*

Adataink hézagosak és ellentmondóak és így határozottan nem merjük állítani, hogy a költő öngyilkos lett. de valószínűnek tartjuk, mert *Oskar Wildenak* voltak *öngyilkossági gondolatai.* A „De Profundis”-ban azt írja. hogy

„míg a wandsworthi börtönben voltam, epedtem a halált. Ez volt az egyetlen vágyam. Mikor két hónapi kórház után áthoztak ide és éreztem, hogy testi egészségem fokról-fokra javul, nem győztem dühöngeni. Elhatároztam, hogy öngyilkos leszek aznap, amikor, szabadulok a börtöniből.

Igaz ugyan, hogy később hozzáteszi még ezekhez:

Egy idő múlva elmúlt ez a gyilkos hangulatom és föltettem magamban, hogy élni fogok, de komorságba burkolózom, mint a király bíborköntösébe.”

Nem volna teljes ez a sorozat ha *Redl Alfred*-nak a vezérkari főnöknek az esetével nem foglalkoznánk.

A háború előtti esztendőkből a prágai hadtest vezérkari főnökének. *Redl Alfred* ezredesnek az öngyilkossága, majd a nemsokára ezután nyilvánosságra jutott

kémkedési história keltett példátlan fel-tűnést, ami a feszült európai helyzet által politikailag¹, a tettes rangba és beosztási hatásköre folytán büntetőjogilag is meg volt magyarázható.

Hírek, interpellációk, vádaskodások, gyanúsítások, kombinációk törtek fel egyre-másra 1914. teléig, midőn már mindenki látta, hogy az osztrák-magyar hadsereg felvonulása nem sikerült.

1913. év márciusában két gyanús levelet nyitottak fel a bécsi főpostán. amelyek „Opernball 13” jelige alatt postestante érkeztek. Eyatkühnenből érkeztek szöveg és minden megjegyzés nélküli pénzküldeményeket tartalmaztak osztrák értékben. és pedig az egyik 6000 a másik 8000 koronát. Semmiképen se lehetett fel-tételezni, hogy ekkora összegeket postestante küldtek volna, ha tisztessége» dologról lett volna szó.

A levelekért Redl jelentkezett. Izgalmas hajsza után *beismerő vallomást* tett és lerántotta a leplet a kémkedési rejtélyről, melynek egyetlen szomorú főhőse ő volt.

Éjfélkor *négy tiszt csöngetett a Hotel Klomser ajtaján.* A portás a úriak határozott fellépése folytán *kénytelen volt őket Redl szobájába felengedni.*

Rövid izgatott beszélgetés folyt le a Redl lakásán; ennek eredményeképen *a négy tiszt eltávozott s egyedül maradt a szobájában Redl ezredes, meg egy browning, melyet az egyik látogató adott át neki.*

Reggel azután *holtan találták meg a vezérkari főnököt,* aki a kerevet mellett feküdt összesve. Tausz dr. és Schild dr. *öngyilkosságot konstataáltak.* Redl a tükkör előtt állva a szájába lőtt a golyó keresztülfúrta a szájpadrást: a vér a bal orrlíkon folyt ki. Atöztalán búcsúleveleken kívül egy nyitott cédulát találtak, melyen ez állott:

„Könnyelműség és szenvedély semmisítettek meg engem. Imádkozatok értem! Tévelygésemet halálommal lakolok. Alfréd

Utóiratként hozzá volt még fűzve:

„Most háromnegyed 2 óra. Most meg-

halok. Kérem, hogy holttestemet ne boncolják fel. Imádkozhatok értem!”

Ferenc József csak szerencsétlenséget látott a dologban, Ferenc Ferdinánd azonban másként fogta föl a dolgot.

Egyik levelében krisztustalan dologinak nyilvánította a tisztek eljárását. „Der Selbstmord is überhaupt unebrietlich – írja – und venu man noch seine Hand dazu bietet ihn zu eirtmöglichen, so ist das eine Barbarei! Wie darf imami einen Menschen ohne letzte Öhlungr sterben iliassien? Auch Wenn er.! 10-mal SchweinebJuind; ist! Ich hätte ihn rtuhig baumeln lassen aber einen (Selbstmord zu befehlen: ist uu-christlich!”

A Redlnél tartott házkutatás alkalmával *feltűnt lakoszájának pazar berendezése.* Rengeteg hozzáintézett szerelmes levelet találtak, melyek majdnem mind férfi kéztől származtak. A poste restante érkezett Judáspénzre azért volt szüksége, hogy egy stockeraui uhlanus hadnagyoस्कának túraautót vásárolhasson!

„Leichtsinn unid Leidenehaft haben mich vernichtet Betet für mich!...

Zániuk be ezt a rettentő sorozatot a fiatal *Orosz* Antal bánóval, a francia festőművésszel, aki azért esett kétségbe, mert a közönségnél nem talált megértésre *s nem volt ereje ahhoz, hogy elviselhesse azt a sok szenvedést, mely a közönség kegyeihez vezető úton várta.*

Egy esős napon elhagyta Parist s a környező erdőkben eltévedve egy magányos helyen, miután letette a parafa (kalapját, óráját és névjegyét – *vazbeölte magát s valami csodálatos akaratösszevomással megfulladt egy négy láb magas vízben.*

Emberbarátok minden időben szeretettel foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy van-e ellenszere az öngyilkosságoknak!

A „Heimweh” című Berlinben megjelent könyv írója komikus orvosságot ajánl. Említést tesz Hahnemann felfedezéséről. Eszerint, akinek öngyilkossági gondolatai vannak, szagoljon meg csak egy üvegcsét, amelyben egy quintillió rész szemernyi lemezes ezüst (Blattsilber) és tejcukor van eldödzsölve. Ha ezt megszagolhatja az öngyilkosjelölt, egy

órán belül megnyugszik, életkedve támad és észretéi. Ha valakinek van otthon egy ilyen üvegcséje és észreveszi, hogy valakinek a feje nincs rendiben, akkor tartsa oda az orra alá – egyezzerre eltűnik minden veszedelem.

Zyro szerint az öngyilkosságokat nem volna szabad a nyilvánosságra hozni. – Csak a legfőbb tanügyi és igazságügyi hatóságoknak kellene minden egyes esetben jelentést tenni az öngyilkosság módjáról és valóságos, vagy valószínű okairól.

Brosch azt hiszi, hogy túlságosan sokat tanulunk az iskolának és nagyon keveset az életnek. Szerinte a félműveltség diszponál az öngyilkosságra, attól eltekintve, hogy az intellektuális kiképzés jelenleg az ethikai nevelés rovására történik. Elmondhatjuk – írja, – hogy körülbelül azokban az országokban a legnagyobb az öngyilkosságra való hajlam, ahol a rendszertelen és unpraktikus félműveltség a legtöbb esetben megfigyelhető. A tudás, melyet nem lehet értékesíteni – álmodozóvá, képzelődővé teszi birtokosát; – eszelős tépelődésekhez vezet, kielégíthetetlen vágyakat okoz, elveszi az ember munkakedvét és végül is életunttá tesz.

A legtöbb öngyilkosságnak a nyomorúság az oka.

Csak erről emlékezem meg, mert ez a legkönnyebben hozzáférhető kórokozó. – A nyomorúságon mindig tud segíteni a jótékonyosság.

Ha megnyikkan a kiskapujuk és benyit rajta az ezeréves magyar bánat, a tömegnyomorúság, ne utasítsák el ridegen, szívtelenül! Hallgassuk meg mindig a panaszt, mert „ismerni kell az élhetetlenek sorsát, minek előtte megtudhassuk szánni is!”

Addig segítsünk, amíg nem késő, amíg nem ért még a lopáshoz ősz Tiborcz apátok!

Ha istentelen, nem hisz a túlvilági életben – öngyilkos lesz, ha nem öli el magát és keresni nem képes – lopni fog!

„Nem vagyok gonosztevő – sikolt fel Katona Tiborcza, – azért nem bátorko-

dorn magamat előlni, mert az Isten haragjától félek!”

Ezt jegyezzék meg maguknak mindazok, akik a valláserkölcsi oktatási ellen szállnak síkra. A hitnek nagy a megőrző és visszatartó ereje.

Megszüntetni – nem! – csökkenteni az öngyilkosságok számát lehet, csak el ne engedjük egymás kezét, kitett, anyátlan, árvák, magyarok.

Az öngyilkosság problémájával szorosan kapcsolatosak a benne Való részvétel és a kívánatra való ölés jogosságának kérdései. – Különösen a német jogterületen legújabban jelentkező fantasztikus reformtörekvésekről kell itt megemlékeznünk.

Miről is van szó tulajdonképen?

Az 1871. évi német büntető törvénykönyv 216. paragrafusa legalább három évi fogházzal sújítja azt, aki mást annak kifejezett és komoly kívánságra megöl.

Ezzel szemben vannak, akik mind; élemben hangoztatják az újítás szükségességét és konkrét javaslatokkal állanak elő az öngyilkosságban való részvétel és a kívánatra való ölés problémáit illetően.

A legújabb időkben *Karl Binding* leipaigi egyetemi tanár ütötte az első rést az öngyilkosság jogosságát vitatok frontján és élete végén (1920.) Írott *Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens* c. dolgozatában a kívánatra ölés jogossága mellett foglal állást.

Azt óhajtja ugyanis, hogy az egyébként tiltott, jogellenes emberölés alól állapítson meg az állam bizonyos kivételeket, melyek természetesen büntetlenek maradnának.

Három oszporiba osztja azokat, akiknek a megölését büntetlenné óhajtja tenni.

Az első csoportba tartoznak szerinte azok a menthetetlen betegek, vagy sebesültek, akik helyzetük tudatában óhajtják a halált, a gyors megváltást és kívánságukat bizonyos módon kifejezték.

A második csoportba sorolja, a gyógyíthatatlan hülyéket és a harmadik csoportot alkotnák azok a szellemileg egészbe-

ges emberek, akik valamely esemény folytán (igen súlyos sebesülés) öntudatlanná Váltak és ha még egyszer, öntudatra ébrednének, mérhetetlen kínokat kellene elszenvedniük.

A halálba segítest Binding szerint a beteg, az orvosa, Vagy bárki – akit ezzel a beteg megbízott – egy újonnan felállítandó állami hatóságtól kérelmezné, amelynek első feladata az lenne, hogy megállapítsa, vajjon a „megszabadítás” feltételei fenforognak-e?

Ezt egy bizottság végezné, mely két orvosból (az egyik pszichiater) és egy jogászból állana. Az eljárást a bizottság elnöke vezetné, szavazati jog; nélkül. Az egyhangú határozatot csak akkor mondaná ki a bizottság, ha az előzetes vizsgálat során megállapítást nyert az, hogy a beteg a tudomány állapotához képest gyógyíthatatlan, s hogy beleegyezése nem kétséges. A véghezvitelről gondos jegyzőkönyvet vezetne a bizottság.

A német monisták, Heckel iskolájának, az anyagelvűségnek hívei, akik az anyag egyeduralmát hirdetik és tagadják a szellem létét, nem elégedtek meg álláspontjuk elméleti lerögzítésével hanem a cselekvés terére léptek. *Törvényjavaslatot terjesztettek a német kormány és a birodalmi gyűlés elé,* mely kodifikálni kívánja az orvos jogát, hogy saját kérelmére megölhesse szenvedő betegét.

A javaslat a következő új bekezdést óhajtja törvénybe iktatni: „Az emberölés büntetlen, ha az áldozat gyógyíthatatlan betegségben, avagy sérülésben szenvedett s ha a megölésére vonatkozó kifejezett és komoly kívánatát bíróságilag jegyzőkönyvbe, vagy közjegyzői okiratba foglalta, ha továbbá három orvos, kik közül az egyiknek hivatalos orvosi közegnek kell lennie, megállapította a beteg gyógyíthatatlanságát és ha az emberölést a három orvos közül az egyik hajtja végre. Binding a klasszikus büntetőjogi iskola feje szőnyegre dobta a halálbasegítés problémáját, s most lám rövid idő alatt már a második, sőt a harmadik német nyelvű munka akad a kezünkbe, mely Binding nyomán némi eltéréssel bár, de

a halálbasegítés jogossága mellett nyilatkozik.

Dr. Maximilian Kassier Selbstmord und Tötung auf Verlangen oimü 1925-ben megjelent dolgozatában a következő programpontokat ajánlja a német törvényhozás figyelmébe:

a) Legyen az öngyilkossági -kísérlet továbbra is büntetlen;

b) Az öngyilkosságra való felbujtás, segély és kívánatra való ölés legyen büntetlen, de osak amikor; ha a vádlott bizonyítja, hogy az öngyilkos vagy pedig az, akli kívánta a halált gyógyíthatatlanul szenvedett és se elmebeteg, se néma nem volt;

c) Legyen az öngyilkos«ágban vialó részvétel (segély) és kívánatra ölés büntetlen, ha a tettes a vádesetkor: olyan lelki állapotibainí volt, hogy némikép lelki kényszer alatt állott;

d) Miniden más esetben legyen büntetendő az öngyilkosságiban való részesség, (segély) és a kívánatra ölés, mindazonáltal a kívánatra ölés szigorúbban, mint az öngyilkosságban való részesség.

Nyereségvágy, mint súlyosító körülmény kiemelendő.

Ugyancsak Binding nyomdokain halad *Dr. A. Klenner is, aki Die Tötung auf Verlangen im deutschen und ausländischen Strafrecht, sowie de lege ferenda* címü 1925-iben megjelent munkájában a következő módon óhajtja módosítani a német büntetőtörvénykönyv fentebb említett 216. szakaszát.

„Aki egy másikat annak beleegyezésével szándékosan megöl, fegyházzal, vagy ugyanolyan tartamú várfogsággal büntetendő.

Aki egy másikat szándékosan megöl, ha ennek sürgető és komoly követélése által bíratott rá erre, legalább hat hónapi fogházzal, vagy ugyanolyan tartamú várfogsággal büntetendő.

A kísérlet büntetendő.

Ha a halált váró kívánságát okiratba foglaltatta és egy állalmi orvosi bizottságnak egyhangú lelete szerint gyógyíthatatlan betegnek találtattott, a 2. bekez-

désben említett emberölés büntetlen, föltéve, hogy, orvos hajtja végre.

216. §/a. Aki egy másikat öngyilkosságra bűjt fel, tíz évig terjedhető fegyházzal, vagy ugyanolyan tartamú várfogsággal büntetendő. Ha enyhítő körülmények vannak jelen, akkor egy évig terjedhető várfogság is kiszabható.

Aki egy másiknak az öngyilkosságra segílyt nyújt, fogházzal, vagy várfogsággal büntetendő.

Az első és második bekezdés szerinti büntetés csak akkor szabható ki, ha az öngyilkosság, vagy ennek kísérlete elkövetett”

Mint látjuk a négy javaslat a kívánatra ölés büntetlenségében halálba, segítség végrehajtásának módjára nézve is lényegileg megegyezik.

Nem is hinnők, hogy a halálbasegítés büntetlenségének biztosítása mellett mennyi csillogó érvet sorakoztatnak fel Binding és követői.

Legyünk azonban meggyőződve arról, hogy azok az érvek is számosak, melyeket e javaslatokkal szembe lehet szögezni.

Jogi, valláserkölcsi, lélektani érvek egész arzenálja áll rendelkezésünkre, melynek felhasználásával felállítottuk a tételt, hogy *a halálbasegítés problémái ájának a megáldása úgy ahogy azt Binding és követői janaszolják, jogellenes, az emberi természettel ellenkező, erkölcstelen, keresztülvihetetlen és az orvostudományok fejlődése miatt felesleges is.*

Binding követői szerint a halálbasegítés lényegében „ölés”, az emberélet erőszakos kioltása. Binding maga mondja, hogy ez esetben teljesen figyelmeim kívül kell hagyni a fájdalomcsillapító szereket amelyek a halált előidézö okot hatásáiban nem érintik.

Ezzel szemben itt csak Hermann Nothnagelnak egyik gyönyörü felolvasására hivatkozunk, amelyben oda nyilatkozik, hogy a halálbasegítés lényege helyesen fölfogva voltaképen *nem „ölés” hanem az elköltözés fájdalmainak enyhítése.* – Ölészról, bizottságokról nem beszél, set kifejezetten megmondja, hogy a halálba segítés semmiesetre sem jelentheti az élet

megrövidítését s hozzáteszi azt is, hogy ez korrekt gondolkozású *ember* előtt még egy szónyi indoklásra sem szorulhat.

Az öngyilkosságokat kísérheti és a legtöbb esetben kíséri is a részvét; az a törekvés azonban, mely tudományos érvekkel akarja elhíttetni az öngyilkosságiban való részvétel (felbujtás, segély) és a kívánatra ölés jogosságát és erkölcsösségét és tudományos érvekkel harcol ezek büntetlenségéért, nem egyéb, mint tudományos perverzitás.

A magyar szakirodalom komolyságának fényes bizonyítéka, hogy nem mutat még föl dolgozatot, mely ezeket a problémákat Binding és követői szellemében oldotta volna meg. Reméljük, hogy nem is fog ilyet fölmutatni.